

УДК 633.819

Код UPOV LALLE_IBE

Методика
проведення експертизи сортів лялеманції іберійської
(*Lallemantia iberica* (Stev) Fisch. et C.A.Mey.)
на відмінність, однорідність і стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів виду *Lallemantia iberica* (Stev) Fisch. et C.A.Mey.

2. Необхідний рослинний матеріал – насіння

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається насіння для експертизи сорту.

1.2 Мінімальна кількість насіння повинна становити 100 г.

2.3 Насіння має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо посівних і сортових характеристик.

2.4 Насіння нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 *Тривалість експертизи.* Експертиза повинна тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 *Місце експертизи.* Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 *Умови для проведення експертизи.* Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами в другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 *План експертизи.* Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірів і підрахунків не шкодило обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 100 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 0,45 × 0,45.

3.5 *Метод дослідження.* Морфологічний опис ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 100 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 100 рослин або частин 100 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 50 рослин або частин 50 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 100 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 50 рослин або частин 50 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці зі 100 рослин допускаються три нетипові.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, наприкінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано для групування такі ознаки:

- Рослина: за висотою (ознака 1);
- Суцвіття: кількість квіток (ознака 10);
- Квітка: переважаюче забарвлення пелюсток (ознака 11);
- Насіння: вміст ефірної олії (ознака 15);
- Рослина: тривалість періоду вегетації (ознака 17).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висівати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови довкілля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів лялеманції іберійської

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 2	низька середня висока	3 5 7	
2. QN	Рослина: габітус MS 2	прямий напіврозлогий розлогий	1 2 3	
3. (*) QN	Рослина: галуження MS 2	слабке помірне сильне	3 5 7	
4. QN	Рослина: пагони III-го порядку VS 3	відсутні наявні	1 9	
5. (+) QN	Стебло: виповненість MS 2	мала середня велика	3 5 7	
6. PQ	Листок черешковий: форма VS 2	довгаста еліптична	1 2	
7. QL	Листок черешковий: хвилястість краю VS 2	відсутня наявна	1 9	
8. PQ	Листок сидячий: форма кінчика VS 2	загострена гостра	1 2	
9. (+) QN	Листки: співвідношення кількості черешкових і сидячих MS 2	мале середнє велике	3 5 7	
10. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість квіток MS 2	мала середня велика	3 5 7	
11. (*) PQ	Квітка: переважаюче забарвлення пелюсток VS 2	біле рожеве блакитне	1 2 3	
12. (*) PQ	Насінина: переважаюче забарвлення VS 3	сіре темно-вишневе темно-фіолетове темно-коричневе	1 2 3 4	

1	2	3	4	5
13. QL	Насіннина: плямистість забарвлення VS 3	відсутня наявна	1 9	
14. (*) (+) QN	Насіння: маса 1000 шт. MS 3	мала середня велика	3 5 7	
15. (*) (+) QN	Насіння: вміст ефірної олії MS 3	низький середній високий	3 5 7	
16. (*) (+) QN	Рослина: час початку цвітіння VG 1	ранній середній пізній	3 5 7	
17. (*) (+) QN	Рослина: тривалість періоду вегетації VG 3	мала середня велика	3 5 7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів лялеманції іберійської

**Коди фаз росту й розвитку рослин сорту, в які
рекомендовано проводити спостереження**

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	початок цвітіння
2	повне цвітіння
3	стигле насіння

До 1. Рослина: за висотою, см.

Низька – до 50, середня – 50–70, висока – понад 70.

До 5. Стебло: виповненість.

Визначається на поперечному перерізі головного стебла в середній третині.
Мала – до 1/3 діаметра стебла, середня – 1/3–1/2, велика – понад 1/2.

До 9. Листки: співвідношення черешкових до сидячих, разів.

Визначається на типових пагонах головного стебла.
Мале – до 3, середнє – 3–5, велике – понад 5.

До 10. Суцвіття: кількість квіток, шт.

Визначається на центральному пагоні.
Мала – до 6, середня – 7–10, велика – понад 10.

До 14. Насіння: маса 1000 шт., г.

Мала – до 5, середня – 5–8, велика – понад 8.

До 15. Насіння: вміст ефірної олії, %.

Низький – до 25, середній – 25–35, високий – понад 35.

До 16. Рослина: час початку цвітіння, декада, місяць.

Ранній – III декада квітня, середній – I–II декада травня, пізній – після II декади травня.

До 17. Рослина: тривалість періоду вегетації, діб.

Визначається від сівби до збирання стиглого насіння.

Мала – до 75, середня – 75–85, велика – понад 85.

9. Література

1. Определитель высших растений Украины – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – С. 303.
2. Сельскохозяйственная энциклопедия. М.–Л., 1938. Т. 3. – С. 92.

Українська сільськогосподарська енциклопедія. К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1971. Т. 2. – С. 271.